

DRIE PORTRETTE VAN VOLHOUDERS IN WATERZAKEN

LUIZEN IN DE PELS

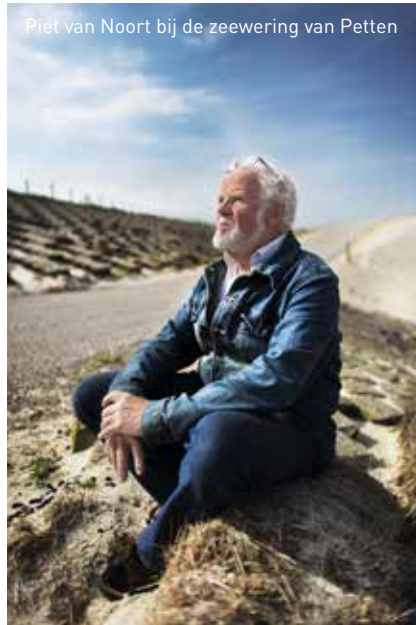
Tekst Marloes Hooimeijer | Fotografie Marcel Molle

De watersector kent er veel: betrokken mensen – soms gepensioneerde ingenieurs – die zich gevraagd en ongevraagd mengen in (gevoelige) waterdebatten. Met hun kritische kijk, tegengeluid en volharding zijn zij de luizen in de pels van bestuurders in de watersector. Wat beweegt hen? Waarom mengen ze zich in het debat? Drie portretten.

PIET VAN NOORT
 ‘BEWEGEND
 ZAND: NIEUWE
 PROMOTIE-
 KREET VAN DE
 ZANDLOBBY’

“Ik kon niet nalaten om een van mijn berichten door te sturen”, mailt **PIET VAN NOORT (1945)** kort na het interview. In het bijgesloten Twitterbericht staan foto’s van hem op het uitgestrekte strand langs de Eierlandse Dam op de noordpunt van Texel. Die dam werd destijds bedacht door Van Noort’s grote voorbeeld dr Henk Schoorl. “Al dit zand spoelt niet weg!”, staat in de bijbehorende tweet. Dat is volgens hem een heel ander verhaal dan bij al die zandsuppleties die het Rijk “ertegenaan gooit” om de zwakke schakels in de kust te versterken.

‘Bewegend zand’, zo luidt volgens hem “de nieuwe promotiekreet van de zandlobby”. Tot zijn ongenoeven moest onlangs ook zijn thuishaven Petten aan Zee eraan geloven, ondanks zijn onophoudelijke protesten via het Burgercomité Kustveiligheid. De strekdammen van basaltblokken en betonnen dijk

van de Hondsbossche en Pettemer Zeewering zijn inmiddels overspoten met 35 miljoen kuub zand. “Die oplossing hangt letterlijk als los zand aan elkaar, want zand dat je niet vasthoudt – zoals wel gebeurt door de Eierlandse dam – spoelt weg. Ze noemen het werken mét de natuur, maar ik zie het als werken tégen de natuur.”

Natuur en milieu zijn de dupe, stelt hij. “De CO₂-uitstoot die gepaard gaat met zandsuppleties is enorm. Al het leven in dat op te spuiten zand wordt dood geperst; dat dode zand wordt vervolgens over levend zand gespoten. Net als er na een jaar of drie weer beestjes tevoorschijn komen, is het alweer tijd voor een volgende suppletie. De zandmachten Boskalis en Van Oord zijn de grote winnaars: zij hebben een klus met een open eind.”

Deltares liet vorig jaar weten dat het opgespoten schiereiland in het zandsuppletie-experiment De Zandmotor bij Monster zich volgens de modellen verspreidt. Van Noort lacht deze eerste ‘bewijzen’ weg: “Ik kan de nulmeting en berekeningen nergens vinden. Bovendien staat het in geen verhouding tot wat er kapotgemaakt is.” En over de toename van biodiversiteit die natuuronderzoekers rond het schiereiland constateerden: “Wat is dat waard als de bedoeling is dat De Zandmotor weer verdwijnt?”

Krijgt ingenieur Ronald Waterman nationaal en internationaal alom gehoor voor ‘zijn’ Zandmotor, Van Noort lijkt als pleitbezorger van Schoorl’s gedachtegoed een roepende in de woestijn. Rijkswaterstaat mag wat hem betreft ook kiezen voor de drijvende golfdempers van ingenieur Rob van den Haak, die de golven aftoppen en ‘gratis zand’ naar de kust brengen. “Maar ook hier willen ze niet aan”, aldus de Pettemer.

Toch weet hij van geen wijken. “Het kustverdedigingsprobleem laat me niet meer los. Ik zit regelmatig tot drie uur ‘s nachts achter de computer om te reageren op al die artikelen die niet kloppen.” Hij stopt er pas mee als het probleem “uit zijn eigen hoofd wegspoelt”, zegt de net 70-jarige. En zelfs dan is er hoop: “We dachten ook altijd dat de Berlijnse muur nooit zou vallen.” >

WIL BORM

'STOPPEN IS GEEN OPTIE: WE KUNNEN NEDERLAND TOCH NIET LATEN VERZUIPEN?'

Biologieleraar en natuurgids WIL BORM (1953) groeide op in de Biesbosch en zag hoe de natuur er steeds veranderde, zeker na afsluiting van het Haringvliet in 1970. Het maakte hem fervent voorstander van 'procesnatuur', waarbij landschap en natuur langzaam mogen evolueren. Met Cor Huijgens richtte hij in 2008 de Adviesgroep Borm & Huijgens op, die vanuit dit oogpunt gevraagd en ongevraagd advies geeft over allerhande waterplannen.

Borm: "Zo wil het kabinet het Volkerak-Zoommeer zout maken om blauwalgen te bestrijden, maar het baseert zich op oude metingen. Het probleem is inmiddels al opgelost door afname van het chlorofylgehalte (voedsel voor de blauwalg) als gevolg van verminderd kunstmestgebruik. Ze willen er ook een noodberging van maken, die bij gebruik in één groot sterfhuis zal veranderen als het zoute milieu opeens zoet wordt. Wij vinden dat de Oosterschelde en Grevelingen beter als noodberging kunnen dienen, in plaats van het kwetsbare Volkerak."

Borm en Huijgens hebben herhaaldelijk ingebracht dat de Zuidwestelijke Delta zich zou moeten ontwikkelen tot een estuarium. "Dat is het laatste deel van een rivier die uitmondt in zee en waar de invloed van de zee merkbaar is. Aan de zeezijde begint dit met schorvorming en rivieropwaarts betekent het een langzame overgang van zout naar brak naar zoet water, met een uitstervend getijde. Door voortgaande morfologische processen als sedimentatie, plaatvorming, aanslibbing en erosie verandert het landschap continu en schuiven de natuurlijke processen langzaam zeewaarts."

Om dit te verwezenlijken presenteerden zij in de planvormingsfase voor de Zuidwestelijke Delta hun 'S-bocht-idee'. Dit houdt in dat het rivierwater via het Haringvliet en een doorsteek door Goeree naar het Grevelingenmeer wordt gestuurd en vandaar via de Oosterschelde naar zee. "We kregen hiervoor destijds applaus. Later is het plan op aanwijzing van het DG Rijkswaterstaat 'geanalyseerd'. Maar daar is uiteindelijk tot hun spijt niets meer mee gebeurd: "Onze visie kwam niet overeen met wat de regionale stuurgroep van het Deltaprogramma in petto had."

Nu hoopt hij vooral dat het plan-Spaargaren voor sluizen in de Nieuwe Waterweg erdoor komt, want dat zou de kansen voor procesnatuur aanzienlijk vergroten. Borm: "Er gaan dag-in-dag-uit nog enorme zoetwaterbellen verloren in zee en andersom stroomt het zout de Maas op. Als het plan het haalt, zullen de bordjes voor de delta verhangen worden. Met het beschikbaar komende rivierwater kan de landelijke verzilting aangepakt worden en het omslagpunt zee en rivieren zal zich verplaatsen van de risicovolle Drechtsteden naar het zuidwesten."

Brengt dit ook het plan van Borm & Huijgens weer in beeld? "Dat is mogelijk: aanvoer van rivierwater is een voorwaarde voor *estuariene* dynamiek. Er is één 'maar': de Oosterscheldekering kan nauwelijks nog meer stroming verwerken. Waterloopkundige berekeningen zijn meer dan gewenst." Anders zijn ook migratierivieren volgens Borm een optie voor natuurherstel in de delta. "Daardoor kunnen vissen zich geleidelijk fysiologisch aanpassen aan de overgang van zout naar zoet water en andersom."

Al met al hebben hun inspanningen volgens Borm meer oog voor het bevorderen van procesnatuur opgeleverd. "Maar het is voor ons teleurstellend dat veel plannen nog altijd op de verkeerde leest zijn geschoeid. Stoppen lijkt vooralsnog geen optie: we kunnen Nederland toch niet laten verzuipen?" >

'Het is teleurstellend dat veel plannen nog altijd op verkeerde leest geschoeid zijn'

Wil Borm bij het Volkerak

Ingenieur FRANK SPAARGAREN (1940) was pas 31 jaar toen hij in 1971 naar Zeeland verhuisde om namens Rijkswaterstaat hoofd te worden van de Oosterscheldewerken. Die tijd is bepalend geweest voor zijn niet-aflatende kritische kijk op waterbouwkundige plannen van de overheid. Spaargaren: “Ik heb beleefd hoe de watersnoodramp van '53 generaties heeft beïnvloed. De emoties gezien en gevoeld van de bewoners die bij storm een uur voor hoogwater naar de dijk kwamen om te kijken of het allemaal wel goed ging.”

Na een verdere carrière bij Volker Stevin, DHV en het Waterloopkundig Laboratorium is hij nu woordvoerder van een groep van vooraanstaande (gepensioneerde) ingenieurs die zich volgens hoofdredacteur Frank Biesboer van *De Ingenieur* “heeft ontpopt als ons nationale waterstaatkundige geweten”. De groep kaartte bijvoorbeeld bij Rijkswaterstaat aan dat het bodemonderhoud rond de Oosterscheldekering tekortschoot en dat de waterbouwkundige expertise bij Rijkswaterstaat met alle reorganisaties verloren dreigde te gaan. Op beide alarmbellen werd actie ondernomen.

En ook het commentaar van de ingenieurs op het nieuwe Deltaprogramma ging Den Haag niet onopgemerkt voorbij. Zij menen dat de veiligheid van het gebied Rijnmond-Drechtsteden en de zoetwatervoorziening voor heel Nederland optimaal kunnen worden verzekerd door een sluis- en gemalencomplex in de Nieuwe Waterweg. Een oplossing die volgens hen mogelijk zo'n 1 tot 2 miljard euro goedkoper is dan het plan van de Deltacommissaris voor een open Nieuwe Waterweg en omvangrijke dijkverhogingen.

Tijdens de perspresentatie van het Deltaprogramma op Prinsjesdag reageerde Deltacommissaris Wim Kuijken op het idee van Spaargaren en de zijnen: “Het is een heel goed plan. We hebben er serieus naar gekeken. Het is alleen niet nodig nu. Misschien in de toekomst?” Maar die toekomst is wellicht dichterbij dan hij op dat moment dacht, want de ingenieurs klopten aan bij de Tweede Kamer, die in november met grote meerderheid instemde met een motie van CDA-Kamerlid Jaco Geurts om de Spaargaren-variant op korte termijn beter te onderzoeken, ook ten aanzien van de kosten. Recent nog informeerde de minister de Kamer: “In nauwe afstemming met de heer Spaargaren c.s. is een plan van aanpak vastgesteld. Ik verwacht u in november 2015 over de uitkomsten te kunnen informeren.”

Spaargaren en consorten zijn inderdaad nauw betrokken bij het onderzoek. Ze hebben toegezegd niet op de uitkomsten vooruit te lopen door tussentijds naar buiten te treden, al oefenen belanghebbenden steeds meer druk op hen uit om informatie prijs te geven. Begrijpelijk, vindt hij: “De belangen zijn groot. Zo moeten de waterschappen bijdragen in de kosten van 5,5 miljard euro van de dijkverhogingen. Maar ook de Rotterdamse havenbelangen zijn groot. Zij zien sluisen in de Nieuwe Waterweg niet zitten.”

Het gaat volgens Spaargaren om de afweging tussen “deels tegenstrijdige belangen”: veiligheid, zoetwatervoorziening, natuurwaarden en commerciële belangen. “Een besluit daarover overstijgt het lokale niveau en behoort door de Tweede Kamer te worden genomen. Optimale veiligheid van een miljoen inwoners is van een ander niveau dan het commerciële belang van een onderneming.”

Hij voegt nog toe: “Over de schuldvraag rond de watersnoodramp hoorde ik ooit zeggen: ‘Die ligt bij het algemeen ingenieurscollectief, dat zich te weinig met het bestuur bemoeit.’ Dat vind ik ook: wij moeten de politiek als vakmensen duidelijk maken wat er aan de hand is. Dat vraagt om intensieve betrokkenheid. Een kritisch artikel in een vakblad volstaat niet.” |

'Ik heb beleefd hoe de watersnoodramp van '53 generaties heeft beïnvloed'

FRANK SPAARGAREN

'VAKMENSEN MOETEN DUIDELIJK MAKEN WAT ER AAN DE HAND IS'

Frank Spaargaren bij de Nieuwe Waterweg